

ha, odnesen višom silom, napušta, da bi se spustio na nešto srodno ili potpuno drugačije. No, kako je Antoni Bardžes rekao, povodom »Hazarskog rečnika« Milorada Pavića, knjiga danas više nije prijatelj, valja s njom oprezno rukovati jer može i da ujeđe.

Čitalac ostaje »na suvom« (kako kažu Italijani doslovce) ili »našte« (što bi naši ljudi rekli). Često je zamajar; izmaltretiran, ismejan — u svakom slučaju, knjiga mu se ne udvara, ne tumači ga niti mu stilom podilazi. Velikičev stil je digresija, preskok, faktičnost ili kvazi nauka. Bizarnost se izvodi kao princip svakog unikata. A sve je jednom i zauvek. U takvu ideju lako se uklapaju priče o misterioznom, čudnim udruženjima »hodača« ili »sanjača«, kao i gubljenje svakog traga Marku na kraju knjige, predvodljiva sudbina za pisca koji je pokušao da krene, kao na filmu koji se vrti unazad, tragom svog porekla — roditelja ili čitaoca. U takvom pristupu gradi sazdanog od anegdota, »bisera«, bizarnosti i parapisholoških obrta koji postaju struktura svakog »običnog« života Velikić zaista i podseća na Pavića. Kod Velikića žive uporedo slavni i anonimni junaci, pisci i

čitaoci, uloge su im međusobno razmenljive i krajnje neizvesne za ishod romana. I »Astragan« može da se čita od početka, iz sredine, od kraja, bez obzira što pisac ne daje posebna uputstva. Time ne samo da ne gubi već može i da dobije. Često sam ostajala nezadovoljna autorovom intervencijom nad postavljenim pitanjima koja su me zagalicala, a onda po sopstvenom nahodenju sam dopisivala knjigu u njegovom stilu, naročito odgovore. Vrlina ili mana, u svakom slučaju, to je, čini se, odlika jedne vrste modernog romana.

Međutim, ono što Velikić svojim drugim romanom, koji kao da je zaogrnuo »astragan-skom« kragnom prvi, »Via Pula«, s velikim majstorstvom stvara jeste izvesna »magla«. Kao izmaglica iznad mora, slankasto lepljiv dim, opasan i opojan, iz Venecije u doba kuge preleće obalama Jadrana, tragom Orijenta stiže do memljivog Beograda, svuda jednako pričljiv i ubojit. Dekadentna je i barokna svaka slika koju magla razotkriva i tako jasno ocrtava, precizno i fiziološki, kao ukus vrućeg hleba u ustima u zoru.

Otuda ova za mene najupečatljivija rečeni-

ca »noć je sparna kada se i mrtvi znoje na Trsatu«. Nema šta da joj se doda ni oduzme. Za razliku od mnogih »nedovršenih« mesta koja me frustriraju, posle ovakve slike i knjizi čitalac može da prestane da čita zauvek.

Na kraju, da pomenem imitaciju života, kao princip stvaranja originala u umetnosti: »Marko je slutio da se iz imitacije jednom mora roditi i ono što se imitira«. Danijele Del Giudice, italijanski pisac mlade generacije raspravlja u jednoj svojoj noveli o percepciji kao jedinom originalu, o energiji kao jedinom delu i umetničkoj esenciji kao nečemu što uvek lebdi nad svačim što je stvarno. Mislim da Velikić nije daleko od tih stanovišta. Ako i jeste, to je zato što i on, kao i Del Giudiceov junak, tek kad počne da slepi uspeva da sagleda sve boje i bori se svoje omiljene slike. A mnogo je drugih pisaca koje ova knjiga prikriveno ili nametljivo priziva. Međutim, mnoga su otvorena pitanja koja ova knjiga izaziva, od naslova do kraja. Mislim da ponovo čitanje ne pomaže naročito, već možda samo još jedan novi krug s istim piscem po ovom tlu grafički ocrtanom kao poslednji jugoslovenski roman.

DELIRIJUM SMISLOVA

Jovica Aćin: DUGE SENKE KRATKIH SENKI, »Svjetlost«, Sarajevo, 1991.

Zoran Mandić

Kada se čitalac oseti učesnikom (adeptom, utamničnikom) dela koje bez svoje književne definicije, a pod pritiskom svojevrsnog oklevanja nije izmišljanje, ni teorijski problem, već, nešto između »ni ovi ni ono«, bez pretenzija da bude kritičar, davalac definicije, konverzor, proizvođač metafora ili supisac koji se takmiči sa svojim dugim i kratkim senkama i bezumno iscrpljuje, koliko svoj retorički kompleks, toliko i svoj registar persiflaža — POSTAĆE TALAC te iste »tvorevine čiji užici oslobađaju naše skrivene istine i želje i podstiču na pustolovine u graničnim prostorima između sna i jave«, jer će biti UVUČEN u intelektualni razgovor sa: vremenom, istorijom persecutionum, hermeneutičkim blefom, formom, oklevanjem i dokazivanjem iluzija, a možda POSTANE i glumac velike predstave o interpretaciji lucidnosti. Takvih mogućnosti u postmodernističkoj književnoj igri ima na protek, pa otud i ova rečenica s početka razmišljanja o knjizi »DUGE SENKE KRATKIH SENKI«, ili mikrohaosu JOVICE AĆINA, s pravom i u mnogom, najrelevantnijeg savremenog srpskog esejiste, književnog mislioca i neponovljivog pustolova duha, velikog čitaoca koji se nad ponorima beline papira pretvara u anđela spasitelja tih ponora nad kojima andeo razvija igru pogadanja i imenovanja »bezimenu nauku koja nam u ludilu kazuje da razmišljanja mogu biti tek priče, da je i priča ona koja razmišlja o svom čitaocu, da i senke mogu imati svoje senke«. Dakle, u velikom pitanju je čitaoc naspram Aćinovih svakodnevnih traganja, sna, buđenja, nesna, iskušenja i otkrivanja naličja koje kao što to Jovica Aćin primećuje za Ežena Joneskua »nosi sa sobom, svoje sumnje o: pisanju, slavi, prolaznosti, sujeti, prijateljstvu... otkrivajući nam svoje nemire i uzbuđenja i raskrivajući nam i naša raspeća«, koji u celom tom mikrohaosu treba i sam da bude zamenovan ili razapet spram nevidljive Aćinove biblioteke i novog književnog stila.

Prava u nizu čitalačkih nedoumica situirana je u pitanju šta je u književnom smislu u »mikrohaosu« Jovice Aćina i koliko ponudeni triptih dugih i kratkih senki »herojski« brani »cepidlački i užasno proganjanu nečitljivost — tu pagansku davaljaju kojoj dugujemo opstank dela i ustoličenje i kršenje svih metafizičkih načela u njemu«. Naravno, da kritičarske i druge čitalačke nedoumice izazivaju osim muke i poređenja i odgovornost ako se misli da kritika (i pamćenje) imaju gotove recepte i »mrežu za svaku ribu«, kako bi to rekao H. Čulić, pa u tom nizu i »jamstvo za smislove koje

stvaramo i razaramo u nekoj priči, nadomak očiju, i ne mareći za sve nužnosti i slučajnost koje su je rodile«. Rođenje Aćinovih »Dugih senki kratkih senki« upravo na takvoj relaciji zasnivaju i temelje svoju igru oklevanja između priče i eseja pretresajući »krivotvoreći« i zasnivajući u tom dvoju: aktivno, pasivno i poslednje čitanje, upravljanje tekstem i potčinjavanje njemu, pri čemu Aćin pomera odnose književne »opozicije« u pravcu »kljanja sveta koga nema« uprkos brižnom susdružavanju i trudu da mu mastilo ne kane sa pera u papir, a sve to za račun kako on to kaže: »uzvraćanja zajmova kada se reči potroše«.

I pre nego što se »iskopaju« književni izvori Aćinovih »senki« valja analizirati njegovo pomanje pisanja, koje on izjednačuje sa »drugim životom« i »svlačenjem«. Da li naizmeničnost čitanja i pisanja, obučenosti i nagosti, proizvođač veštinu poništavanja teksta i buđenje pisca, ili je to samo trik pomoću kojeg Jovica Aćin »sukobljava« svoju veliku čitalačku strast sa fantasmagorijom slova u granicama borbe protiv svakog Absoluta i pristajanja, kao i Sijoran, na ništa manje, ali ni na ništa veće od Absoluta? Uvođenje Absoluta u pomenutu »analizu« »Dugih senki kratkih senki« proizvođač istinu o privatnom filozofu za intimnu upotrebu, koga opsesivna strast (potreba) za negiranjem »navodi« kao autora; fascinantne, šokantne, izvanserijske, intimističke, dnevničke i melanholične proze, ali i kao antifilozofa najbližnjeg Francu Kafki za koga važi stav: »dručkije nije bilo, tako je pisano«.

Ipak »Duge senke kratkih senki« mogu se označiti knjigom priča koje kao duhovite konverzije eseja iskorištavaju Aćinove čitalačke

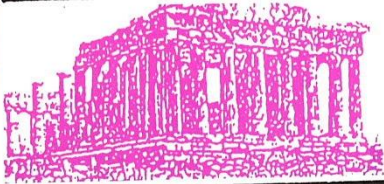
prinose, njegove »tajne« odnose sa: Kafkom, Edgar Alan Pom, Servantesom i njegovim Don Kihotom, ili sa svim onim zagonetkama od kojih je spletena mreža Telmuda, Rembrantovo oko, psihoterična neprilagodnost Fridriha Helderlina ili paranojična »utajena knjiga« jevrejskog pesnika Jehude Helvija i njegove verzije o Hazarima. A, zanemariivši pitanje konverzije, kao instrumenta ili sprave za mučenje čitaoca, Aćin je kroz iluziju vlastite književne »ustanove moći« uspostavio red u svom »mikrohaosu« podelivši ga najpre na tri dela: »Nostalgični izvornici košmara«, »Lažni bibliotekar« i »Spojeni sudovi«. U toj deobi on je sa obe strane »plena košmara« zagospodario spravama za mučenje znatizelje raskrlljujući vrata scene na kojoj se odvija ples, najsličniji baletskom, iluzija i moći lažnog i fantasmagoričnog. Ostaće upamćeno da se niko tako lako nije poigrao kao Aćin sa pričama iz života mrava i poštanskih sandučeta, i da se niko tako lako nije odlučio »da celom svetu iznese nepobitan dokaz o svom postojanju«, koliko sa slikama iz piščevog seksualnog života, toliko i o pitanjima mogućnosti u vezi sa prestankom razmišljanja o ličnim mogućnostima »padnuvši tako u beskrajnu petlju« kroz koju se »najposle izvrše haosi sveta i pretoče u kosmičku silu«. To je i pitanje književnog račvanja, ali i delirijuma koji se simbiotički kao pisac i čitalac zatvaraju u konstrukciju »spojenih sudova« odbijajući da račvanje svedu na pravu gde odsečak nikada ne može bez prethodnog odsečka uz zaklinjanje u vrtove koji svojim iluzijama smisla teraju u delirijum svih smislova. A, takav delirijum, zaključuje Jovica Aćin »nije nešto staro i minulo, nije naša predistorija: on je uvek pred nama, jedna od naših budućih istorija«.

O citatima i »načinima diktiranja« i »glibu« reči kojima u najboljem slučaju pisar može ostrugati figurativan sloj, Jovica Aćin je ostavio veliki zagonetni (haotični, rastrojeni) trag, koliko u zbilji, toliko u snu igrajući se iluzijama u velikom magičnom književnom cirkusu: dugih i kratkih knjiga, dugih knjiga kratkih knjiga. I senki, onih na kojima je istorija razumevanja uštedela ili nije uštedela, poštedenih jedva da će, na kraju krajeva biti.

A, za kraj ove knjige priča valja citirati i »Pouku« univerzalnu za sve književne, pa i ovaj Aćinov tekst.

P o u k a

»Narod se priči smeje tri puta. Prvi put, kada mu je ispričaju. Drugi put kada mu je objasne. Treći, kada je razume«. ●●●

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

НОВИ САД Арсе Теодоровића 11

Проверите како се стварају светови

БИБЛИОТЕКА КОЈА ЗА ВАС БИРА
НАЈЗНАЧАЈНИЈЕ ПРОЗНЕ АУТОРЕ КРАЈА ВЕКА

Библиотека «Спектар»

1. Едуард Лимонов: **КОЊАК НАПОЛЕОН** (приче) 750,00
2. **АНТОЛОГИЈА – ИТАЛИЈАНСКЕ ПРИПОВЕТКЕ** (1945-1990) 750,00
3. Бернард Меклеверти: **ВРЕМЕ ЗА ИГРУ**, (приче) 750,00
4. Томас Бернхард: **ГУБИТНИК** (роман) 600,00
5. Анцела Картер: **ЉУБАВ**, (роман) 600,00
6. Фридрих Диренмат: **НАЛОГ**, (роман) 500,00
7. Лин Тилман: **КУЋЕ ДУХОВА**, (роман) 500,00
8. **АНТОЛОГИЈА РУМУНСКЕ ПОЕЗИЈЕ** 700,00

ФИЛОЗОФСКИ, ТЕОРИЈСКИ И КЊИЖЕВНИ
ТЕКСТОВИ МОДЕРНОГ И ПОСТМОДЕРНОГ
МИШЉЕЊА И ПИСМА СА КОЈИМА УЛАЗИМО
У СВЕТОВЕ ИСТИНСКОГ РАЗГОВОРА

Библиотека «Светови»

9. Јовица Аћин: **ПОЕТИКА КРИВОТВОРЕЊА** 600,00
10. Жан Бодријар: **СИМУЛАКУМИ И СИМУЛАЦИЈА** 550,00
11. Бен Готфрид: **ДВОСТРУКИ ЖИВОТ** 550,00
12. Ђило Дорфлес: **ПОХВАЛА ДИСХАРМОНИЈИ** 550,00
13. Октавио Паз: **ДРУКЧИЈЕ МИШЉЕЊЕ: ПОЕЗИЈА И КРАЈ ВЕКА** 500,00
14. Фридрих Хелдерлин: **УВОД У ТРАГЕДИЈЕ** 500,00
15. Михаил Бахтин: **АУТОР И ЈУНАК У ЕСТЕТСКОЈ АКТИВНОСТИ** 500,00

16. Ерик Хевелок: **МУЗА УЧИ ДА ПИШЕ** 500,00
17. Бани Ватимо: **КРАЈ МОДЕРНЕ** 500,00

Домаћи писци

18. Ранко Рисојевић: **БРДО**, (песме) 250,00
19. Славомир Гвозденовић: **СРПСКА МОЛИТВА У ТЕМИШВАРУ**, (песме) 250,00
20. Борђе Јаков: **ИЗВЕСТАН БРОЈ ОПИСА**, (приче) 250,00
21. Милорад Беланчић: **СТРАТЕГИЈЕ ГУМАЧЕЊА**, 480,00
22. Гојко Тешић: **СРПСКА АВАНГАРДА У ПОЛЕМИЧКОМ КОНТЕКСТУ** 500,00
23. **ТЕОРИЈСКА МИСАО О КЊИЖЕВНОСТИ** (зборник, приредио: П. Мило-сављевић) 1.450,00

КЊИГЕ НАШИХ САВРЕ-
МЕНИХ АУТОРА БЕЗ КО-
ЈИХ БИ РАЗГОВОР СВЕ-
ТОВА БИО БЕЗ СМИСЛА

КЊИГЕ СВЕТСКИХ И ДОМАЋИХ АУТОРА КОЈИМА СЕ СТАЛНО ВРАЋАМО БИБЛИОТЕКА «БИС»

24. Шарл Бодлер: **ВЕШТАЧКИ РАЈЕВИ** (избор) 650,00
25. Лућано де Крешенцо: **ИСТОРИЈА ГРЧКЕ ФИЛОЗОФИЈЕ** (предсократовци) 600,00
26. Скот Пек: **ЉУДИ ЛАЖИ** 600,00
27. Лаза Лазаревић: **ПРИПОВЕТКЕ** 500,00

ИЗАБРАНА ДЕЛА

- 28-31. Вирџинија Вулф, **ИЗАБРАНА ДЕЛА**, I коло (Таласи, Знак на зиду, Орландо, Између чинова) 3.600,00

Препоручујемо вам наша најновја издања

----- овде исећи -----

ПОРУЧБЕНИЦА

(место и датум)

ДИП СВЕТОВИ
21000 НОВИ САД

Арсе Теодоровића 11, поштански фах 33, телефон
(021) 28-036 и 28-032, жиро рачун 65700-603-5813

Неопозиво наручујем следеће књиге
(навести бројеве из огласа)

Износ вредности укупне поручбине од _____
динара платићу одједном поужећем (плаћање по-
штару приликом пријема књиге) са 40% попустом
ако је вредност поручбине 1000,00 дина. или виша. У
случају спора надлежан је одговарајући суд у Н.
Саду.

Име и презиме

(Адреса стана, број поште, место, улица, број тел.)

Потпис поручиоца, бр. личне карте и место
издавања

Polja

časopis za kulturu,
umetnost i
društvena pitanja,
novi sad, katolička
porta 5, telefon (021)
28-765

rukopise slati na adresu: redakcije »polja«, novi sad, poštanski fah 220. žiro račun: 65700-603-6324 nišp »dnevnik«, uds, sa naznakom za »polja« (godišnja pretplata 800 dinara, za pravna lica i inostranstvo dvostruko). na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73, časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga. tiraž 2.000 primeraka.

uređuju: ljubisa despotović, silvija dražić, zoran derić, petru krdu, alpar lošonc,
miroljub radojković i saša radonjić tehnički i likovni urednik: cvetan dimovski
sekretar redakcije: radmila gikić

glavni i odgovorni urednik:

franja petrinović

izdaje nišp »dnevnik« uds, novi sad, bulevar 23. oktobra 31 direktor nišp
»dnevnik« uds: miodrag karadžić